

Марія БУЗНЯКОВА,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Олександра ДУБАСЕНЮК,
доктор педагогічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
Почесний академік НАПН України,
Президент ГО «Академія міжнародного
співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"»,
професор кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
dubasenyuk@ukr.net

Віта ПАВЛЕНКО,
доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління,
член-кореспондент ГО «Академія міжнародного
співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"»
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
pavlenko-vita@meta.ua

РЕАЛІЗАЦІЯ КРЕАТИВНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано значення креативного підходу у професійній діяльності вчителя образотворчого мистецтва. Розкрито основні методи та техніки, які сприяють розвитку творчих здібностей учнів. Описано педагогічні підходи, що забезпечують гармонійний розвиток художньої освіти через інноваційні та творчі методи навчання. Проаналізовано вплив креативного підходу на формування естетичного сприйняття та розвитку мистецького потенціалу учнів.

Ключові слова: креативність, креативний підхід, учитель образотворчого мистецтва, методика викладання, педагогічна діяльність.

The article analyzes the significance of a creative approach in the professional activities of art teachers. It outlines the primary methods and techniques that foster the development of students' creative abilities. Furthermore, it explores pedagogical approaches that support the harmonious development of art education through innovative and creative teaching methods. Additionally, it examines the impact of a creative approach on the formation of students' aesthetic perception and artistic potential.

Key words: Creativity, creative approach, art teacher, teaching methodology, pedagogical

activity.

Проблема креативного підходу актуалізується у сучасних умовах. Проаналізуємо різні підходи до категорії «креативність». Креативність – це здатність індивіда, що характеризується готовністю продукувати принципово нові ідеї, які відрізняються від традиційних або прийнятих моделей мислення [4]. Креативність у широкому розумінні охоплює творчі інтелектуальні здібності, зокрема здатність упроваджувати нові елементи в досвід роботи (за Ф. Барроном), генерувати оригінальні ідеї в контексті визначених або нових проблем (за М. Уаллахом), усвідомлювати наявні проблеми і суперечності, а також формулювати гіпотези про відсутні складові ситуації (за Е. Торренсом). Водночас креативність передбачає відмову від стереотипного мислення (за Дж. Гілфордом). Креативна особа характеризується схильністю до нетрадиційних підходів у розв'язанні завдань, здатністю до оригінальних і нестандартних дій, відкриттям нового та створенням унікальних продуктів [2].

В останні роки розвитком креативності майбутнього вчителя активно займаються українські науковці, а саме: О. Антонова (технологія розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін), І. Гриненко (розвиток креативності вчителів гуманітарного профілю), О. Дунаєва (формування креативності майбутнього вчителя), І. Подорожна (розвиток креативності майбутнього вчителя природничого профілю), В. Фрицюк (формування креативності майбутніх учителів музики), І. Шахіна (формування креативності у майбутніх вчителів математики) та інші [4].

Креативний підхід реалізує творчі можливості людини в різних аспектах діяльності, зокрема в розвитку мисленні, почуттях й спілкуванні. Такий підхід включає здатність генерувати оригінальні ідеї у середовищі, беручи до уваги як дивергентне мислення, так і творчий інтелект. Креативність характеризується кількома факторами, такими як *швидкість* (кількість ідей за одиницю часу), *оригінальність* (здатність генерувати рідкісні ідеї), *сприйнятливість* (чутливість до незвичайних деталей і готовність до гнучкого мислення) і *метафоричність* (здатність працювати в нестандартних умовах). контексти). Креативний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів наголошує на генеруванні нових ідей, концепцій і проєктів замість простого вирішення готових завдань [2].

Постановка проблеми. В умовах сучасної освіти виникає потреба в інтеграції інноваційних технологій навчання, що дозволяє реалізувати креативний підхід у процесі навчання образотворчого мистецтва. Упровадження таких технологій, як цифрові платформи та мультимедійні засоби, дає змогу створювати віртуальні творчі середовища, де учні можуть розвивати креативність через інтерактивні завдання, проєкти та експерименти [1, с. 3]. Це значно розширює можливості педагогів у формуванні компетентностей, необхідних для сучасної мистецької освіти [1, с. 5].

Проте існують певні труднощі щодо впровадження інноваційних технологій у креативне навчання образотворчого мистецтва, зокрема через відсутність відповідної матеріально-технічної бази, недостатній рівень технічної підготовки вчителів та обмежений доступ до спеціалізованого програмного забезпечення. Виявлені перешкоди можуть негативно вплинути на ефективність креативного навчання та обмежити можливості учнів для експериментування і дослідження у віртуальному середовищі [1, с. 7].

Незважаючи на ці труднощі, існують ефективні методи їх подолання, які сприяють підвищенню якості навчання образотворчого мистецтва. Наприклад, використання методу перевернутого класу сприяє розвитку креативного мислення, тому що дозволяє учням

самостійно опрацьовувати основні теоретичні відомості, а на уроках зосереджуватися на практичних завданнях і творчих проєктах [1, с. 5]. Водночас, інноваційні технології можуть бути використані для створення інтерактивних навчальних матеріалів, які надихають учнів на творчість і відкривають нові шляхи для художнього самовираження, що сприяє їхньому загальному розвитку як творчих особистостей [1, с. 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтеграція креативного підходу в навчальний процес та його вплив на розвиток творчості в образотворчому мистецтві стали об'єктом уваги багатьох науковців. Зокрема, Дж. Гілфорд, П. Торренс та Е. де Боно розробили розвивальні креативні методики, які широко впроваджуються в шкільній практиці. У психології та педагогіці створено та реалізовано різноманітні програми та методики розвитку креативності, зокрема дослідження О. Яковлевої, В. Моляко, які доводять ефективність креативних методів у освіті [5].

Образотворче мистецтво як засіб розвитку креативної особистості розглядається в різних наукових галузях. Його вплив на формування креативності досліджують такі філософи, як Є. Басін, І. Зязюн, Л. Коган, Г. Шевченко. Мистецтвознавці, такі як В. Аронов, М. Волков, Е. Маймін, Ф. Шміт, наголошують на його естетичних аспектах. У психології питання творчості розглядають О. Бакушинський, В. Кузін, а педагоги В. Вільчинський, В. Кузь, М. Лещенко, Л. Масол, М. Миропольська, Б. Неменський, О. Рудницька та Г. Тарасенко розробляють методики, що сприяють розвитку художніх здібностей у дітей [5].

Водночас залишається недостатньо дослідженим питання впливу креативного підходу на підвищення мотивації учнів до навчання, а також на формування їх професійної компетентності. Зокрема, потребують подальшого вивчення методики, які сприятимуть інтеграції креативного підходу в педагогічну діяльність і дозволять глибше вивчити освітні можливості в галузі образотворчого мистецтва учнів усіх вікових категорій [5].

Мета статті – проаналізувати інноваційні технології, зокрема цифрові, які сприяють розвитку креативності на уроках образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку освіти все більшої актуальності набуває інтеграція інноваційних технологій у процес навчання образотворчого мистецтва. Одним із ключових аспектів цього процесу є створення віртуальних навчальних середовищ, які дозволяють учням практикувати творчі навички та експериментувати з медіа цифровим мистецтвом. Наприклад, використання програмного забезпечення для створення тривимірних моделей, а також платформ, що підтримують віртуальну реальність, сприяє розвитку просторового мислення та глибшому розумінню техніки композиції. Віртуальні технології також відкривають учням нові горизонти для роботи з різними формами мистецтва, які раніше були недоступні в традиційних класах [7].

Ключову роль у цьому відіграють такі методи навчання, як перевернутий клас, що дозволяє учням самостійно вивчати теоретичний матеріал, а потім використовувати уроки для спільного створення та обміну ідеями. У цьому форматі навчання учні можуть глибше заглибитися в тему, мають можливість обговорити власні висновки та погляди в класі, що стимулює інтелектуальний та емоційний розвиток. Такий підхід також сприяє розвитку креативного мислення, оскільки учні активно взаємодіють один з одним, навчаються спілкуватися, співпрацювати та критично оцінювати ідеї один одного [10].

Крім того, активне використання інноваційних технологій, таких як цифрові платформи для спільної роботи, інтерактивні дошки та програми для малювання, дозволяє розширити можливості художнього самовираження. Ці інструменти не тільки полегшують процес навчання, але й дають учням свободу експериментувати з різними техніками та медіа,

що розвиває їхню винахідливість і сміливість у творчості. Інтерактивні платформи, наприклад, дозволяють створювати спільні проєкти в режимі реального часу, де учні можуть разом працювати над композиціями чи мистецтвом, обмінюватися ідеями та підказками [1, с. 6].

Дослідження доводять, що інтеграція інноваційних технологій не лише сприяє розвитку креативного мислення, а й допомагає розширити спектр художніх засобів, які учні можуть використовувати у своїй практиці. Такі методи навчання дають можливість створювати більш гнучкі та адаптивні освітні середовища, де кожен учень може працювати у власному темпі та відповідно до своїх інтересів. Це створює сприятливе середовище для розвитку самостійності та ініціативи учнів, які є важливими компонентами креативного підходу, оскільки в процесі самостійного навчання вони набувають навичок відповідального ставлення до власного розвитку [6]. Завдяки використанню різних методів, таких як проєктне навчання, учні мають можливість брати участь в індивідуальних або групових проєктах, де вони можуть реалізувати власні ідеї, поєднуючи теоретичні знання з практичними завданнями. Це допомагає розвинути важливі для художньої творчості навички, такі як візуальне мислення, увага до деталей і здатність до самовиправлення. Як наслідок, інтеграція таких методів навчання в навчальний процес дозволяє не лише формувати мистецькі навички, а й сприяє естетичному розвитку та самореалізації учнів через творчість, готуючи їх до ролі митців, здатних самостійно генерувати ідеї та втілювати їх у життя [8].

Для забезпечення гармонійного розвитку мистецької освіти шляхом інноваційно-креативних методів навчання можна застосувати декілька ключових педагогічних підходів, які дозволяють оптимально розкрити потенціал учнів у галузі образотворчого мистецтва.

По-перше, креативний підхід сприяє розвитку творчих здібностей учнів, орієнтуючи їх на самостійне розв'язування художніх завдань, експериментування з різними техніками. Використовуючи такий підхід, викладач створює атмосферу свободи та самовираження, що дозволяє учням реалізувати свої ідеї без обмежень. Креативний підхід включає проєкти, де учні мають можливість експериментувати з кольорами, текстурами та формами, що стимулює їх до пошуку інноваційних рішень та розвитку власного художнього стилю [2, с. 120–121; 6].

Наступним важливим підходом є інноваційний підхід, який орієнтований на інтеграцію новітніх технологій у навчальний процес. Це може включати використання цифрових інструментів, таких як графічні планшети, спеціалізовані програми для малювання або інтерактивні дошки. Інноваційні методи навчання дозволяють учням працювати в цифровому середовищі, що розширює їхні можливості для творчого самовираження та дозволяє створювати сучасні твори мистецтва. Наприклад, на уроках можна використовувати мультимедійні презентації, які надають доступ до візуальних матеріалів зі світової історії мистецтва, даючи учням можливість аналізувати та порівнювати різні художні стилі в інтерактивній формі [2, с. 119-120; 7]. Крім того, діяльнісний підхід забезпечує залучення учнів до активної участі в навчальному процесі через практичні завдання, орієнтовані на дослідження та експеримент. Викладач може запропонувати проєкти, які передбачають створення творів у різних жанрах і техніках, таких як графіка, живопис чи скульптура [2, с. 101-102]. Завдяки такому підходу учні навчаються застосовувати набуті знання на практиці, розвиваючи свої вміння та набуваючи нових навичок. Практичний підхід також сприяє розвитку навичок критичного мислення, оскільки учні аналізують свою роботу, діляться враженнями з однокласниками та обговорюють художні ідеї [9]. Творчий підхід учителя підвищує інтерес до образотворчого мистецтва через участь учнів у творчих завданнях, що вимагають від них унікальних рішень. Наприклад, вони можуть виконувати творчі проєкти,

які потребують поєднання кількох різних технік чи стилів. Це стимулює їх до самовираження та формування індивідуального художнього стилю. Креативний підхід допомагає учням виходити за рамки стандартних завдань, досліджувати нові матеріали та методи, що сприяє глибшому розумінню мистецтва та естетики [2, с. 119; 7].

Отже, креативний, інноваційний, діяльнісно-творчий підходи забезпечують гармонійний розвиток мистецької освіти, активізуючи інтерес учнів до навчання, загострюючи їх увагу та сприяючи розвитку творчих здібностей. Застосування інноваційних технологій та креативних методів навчання дозволяє не лише вдосконалювати художні здібності, а й сприяє загальному естетичному розвитку учнів, готуючи їх до самостійного творчого самовираження та розуміння різноманітних аспектів образотворчого мистецтва.

Креативний підхід також відіграє ключову роль у формуванні естетичного сприйняття учнів, закладаючи основи для глибшого розуміння мистецтва. Через використання креативних методів, учні навчаються аналізувати ідеї, відчувати красу й гармонію навколишнього світу та розвивати власне сприйняття кольору, текстури та форми. Цей підхід допомагає їм розвинути здатність оцінювати художні твори, формуючи критичне мислення та естетичну чутливість. Водночас стимулюючи мистецький потенціал, креативний підхід надає можливість для особистісного розвитку, оскільки учні здобувають навички візуального мислення та здатність інтерпретувати образи, що дозволяє їм розширити власне бачення та глибше розуміти мистецтво в його різноманітних проявах [3]. Крім того, креативний підхід стимулює мистецький потенціал учнів, даючи їм можливість виражати себе через мистецтво, експериментуючи з новими техніками та засобами. Використовуючи інноваційні інструменти, такі як цифрові планшети, програми для малювання та інтерактивні освітні платформи, учні можуть практикувати художні навички в інтерактивному середовищі, що дозволяє їм отримувати миттєвий зворотний зв'язок та вдосконалювати свої роботи в реальному часі [7]. Такий підхід не тільки розвиває їхні технічні вміння, але й формує впевненість у власних силах та заохочує до подальшого дослідження й створення власних художніх проєктів. У результаті, завдяки креативному підходу, учні стають більш відкритими до самовираження, що є невід'ємною частиною художнього розвитку, оскільки вміння передати свої думки і почуття через образотворче мистецтво сприяє як особистісному, так і професійному зростанню [7].

Таблиця 1

Етапи реалізації креативного підходу у викладанні образотворчого мистецтва

<i>Етап</i>	<i>Опис</i>	<i>Методи</i>	<i>Результат</i>
<i>Підготовчий етап</i>	Ознайомлення учнів з основами креативності та її важливістю.	- Лекції - Дискусії	- Розуміння значення креативності
<i>Виконавчий етап</i>	Реалізація креативних ідей у навчальному процесі.	- Практичні заняття - Творчі проєкти	- Створення оригінальних мистецьких робіт
<i>Аналіз та оцінювання</i>	Оцінка результатів творчої діяльності учнів.	- Рецензії - Групові обговорення	- Визначення сильних і слабких сторін у творчому процесі

<i>Рефлексія</i>	Обговорення досвіду реалізації креативного підходу та його впливу на навчання.	- Відкриті заняття - Обговорення результатів	- Розуміння важливості креативності у навчальному процесі
------------------	--	---	---

Висновки. Креативний підхід у роботі вчителя образотворчого мистецтва є важливим чинником, що визначає успішність навчально-виховного процесу та становлення учнів як творчих особистостей. Інтеграція інноваційних технологій у викладанні образотворчого мистецтва сприяє не лише модернізації навчального процесу, а й формуванню естетичного сприйняття та художнього потенціалу учнів. Сучасний педагог повинен володіти теоретичними знаннями та практичними навичками реалізації креативного підходу, що дозволяє забезпечити цілеспрямований художньо-творчий розвиток учнів та підтримувати їх стійкий інтерес до мистецтва.

Перспективи подальшого аналізу. Актуальною проблемою постають подальші дослідження ефективності конкретних інноваційних методів і технологій навчання образотворчого мистецтва, а також вивчення впливу цих методів на формування творчого мислення учнів. Важливо продовжити дослідження у напрямку підвищення ролі співпраці вчителів, учнів та батьків щодо підтримки та розвитку мистецької освіти, а також вивчити вплив культурологічних аспектів на реалізацію творчого підходу в освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Bilan V., Hromadskyi R., Zavadzka H., Suslenska O., & Yaloha T. The Role of Innovative Educational Technologies in the Training of Specialists in the Field of Culture and Arts: European Experience. Київ: І.К. Карпенка-Карого Київський національний університет театру, кіно і телебачення, 2024. С. 3; 5-7.
2. Дубасенюк О. А. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження: навч.-метод. посіб. Житомир: Полісся, 2018. С. 101-102; 119-121.
3. Гордійчук О. В., Піддубна О. М. Розвиток естетичної культури молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. *Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини*: зб. наук.-метод. праць / ред. В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник. Житомир, 2012. С. 258-260.
4. Павленко В. В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості. *Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти*: зб. наук.-метод. праць. Київ, 2015. С. 2-3.
5. Павленко В. В. Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва. *Проблеми освіти*. 2019. Вип. 92. С. 106-111.
6. Піддубна О. М. Формування мистецької культури школярів за допомогою творів живопису. *Сучасна українська освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих*: зб. наук. праць VI Міжнар. наук.-прак. інтернет-конф. Київ, 2019. С. 1-4.
7. The Art of Education University. 10 Ways Technology Can Enhance the Art Room. URL: <https://theartofeducation.edu/2019/03/10-ways-technology-can-enhance-the-art-room/> (дата звернення: 15.09. 2024).
8. The Art of Education University. The Ultimate Guide to Project-Based Learning in Your

Art Room: 3 Benefits and 5 Steps. URL: <https://theartofeducation.edu/2023/11/nov-the-ultimate-guide-to-project-based-learning-in-your-art-room-3-benefits-and-5-steps/> (дата звернення: 13.07. 2024).

9. National Gallery of Art. Teaching Critical Thinking Through Art. URL: <https://www.nga.gov/audio-video/teaching-critical-thinking-through-art.html> (дата звернення: 18.10. 2024).

10. Flipped Classrooms. URL: <https://bokcenter.harvard.edu/flipped-classrooms> (дата звернення: 07. 09. 2024).